مقاله پژوهشی

بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس در میان استادان دانشگاه علوم پزشکی ارتش از دیدگاه دانشجویان

مرتضی مرادی دولیسکانی[1]، *مژگان محمدی‌مهر[2]

چکیده

مقدمه: ویژگی‌های شخصیتی استادان نقش مؤثری در کاهش میزان پیشرفت تحصیلی و افزایش بازدهی یادگیری دانشجویان ایفا می‌کند و از جمله اینکه ویژگی‌های شخصیتی استادان می‌تواند پیش‌بینی کننده تغییرات در سبک‌های تدریس او باشد.

هدف: این مطالعه به منظور بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس در میان استادان دانشگاه علوم پزشکی ارتش انجام شد.

مواد و روش‌ها: مطالعه حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش آن توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل ۹۴۷ دانشجوی در حال تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی ارتش در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ بودند. برای تعیین حجم نمونه با مراجعه به جدول کرجسی و مورگان ۱۷۵ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسشنامه اخلاق حرفه‌ای تدریس نجفی و همکاران و کیفیت تدریس سراج بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون به کمک نرم افزار SPSS نسخه ۱۹ انجام شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس استادان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($P<0/01$). بدین معنا که هرچه میزان مؤلفه ویژگی‌های شخصیتی در استادان بالاتر باشد، به احتمال بیشتری کیفیت تدریس آن‌ها بالاتر خواهد بود. مقدار همبستگی این دو متغیر برابر با ۰/۳۸۹ بود که این مقدار در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه نتایج مطالعه حاضر و وجود رابطه مثبت و معنادار بین «ویژگی‌های شخصیتی» و متغیرهای «اخلاق حرفه‌ای»، توجه به ویژگی‌های شخصیتی استادان می‌تواند یکی از شاخص‌ها و راهبردهای اساسی جهت بهبود تضمین کیفیت تدریس در دانشگاه علوم پزشکی ارتش باشد.

کلمات کلیدی: شخصیت، تدریس، کیفیت.

مجله علوم مراقبتی نظامی ■ سال پنجم ■ شماره ۴ ■ زمستان ۱۳۹۷ ■ شماره مسلسل ۱۸ ■ صفحات ۲۷۳-۲۸۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۱۸
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۷
تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۱/۳۱

مقدمه

تعلیم و تربیت فراگیران در هر نظام آموزشی در چرخه‌ای از فرایند تدریس و یادگیری تحقق می‌یابد. به طوری که تحت تأثیر افکار سنتی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، انتظار می‌رود بیشترین میزان یادگیری و تغییرات رفتاری دانشجویان در هنگام تدریس شکل گیرد (۱). لازمه این امر توجه به امر کیفیت روش تدریس به عنوان یکی از مهمترین مؤلفه‌های برنامه درسی است تا با در نظر گرفتن مؤلفه‌های کیفیت آموزشی ابزاری مفید برای ایجاد یادگیری با معنا در یادگیرندگان باشد (۲).

مقوله‌ی ارتقای کیفیت آموزشی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش دنیا در چند دهه اخیر مورد توجه قرار گرفته است. به گونه‌ای که در سال ۲۰۰۵ بیش از ۷۰ سازمان تخصصی این حوزه در ۴۸ کشور

۱ـ دانشجوی دکترای برنامه‌ریزی درسی، پژوهشگر، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، پژوهشگر دانشگاه علوم پزشکی آجا، اصفهان، ایران.
۲ـ دکترای برنامه‌ریزی درسی، دانشیار، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی آجا، تهران، ایران (*نویسنده مسئول).
آدرس الکترونیکی: mojganmehr20@yahoo.com

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.29252/mcs.5.4.273]

جهان ایجاد شده است (۳)؛ بنابراین یکی از مقوله‌های مهم در اعتباربخشی و رسالت مهم دانشگاه‌ها یعنی تحقق امر یادگیری مؤثر، وابسته به امر کیفیت آموزش و تدریس می‌باشد. پژوهش درباره کیفیت تدریس در دانشگاه از جمله مهمترین مسائلی است که از یک سو بازخورد مناسب برای تجزیه و تحلیل مسائل آموزشی، تصمیم‌گیری‌های اساسی و برنامه‌ریزی‌های راهبردی در اختیار مسئولان و دست‌اندرکاران آموزش عالی قرار می‌دهد و از سوی دیگر، مدرسان با آگاهی از کیفیت عملکرد خود در جریان تدریس قادر خواهند بود به اصلاح شیوه‌ها و روش‌های آموزشی، ارزشیابی آموزشی و در نتیجه افزایش کیفیت تدریس خود بپردازند (۴). به اعتقاد مارش (Marsh) و دیگران، کیفیت تدریس آن چیزی است که دانشجویان و اعضای هیئت علمی آن را تدریس اثربخش می‌دانند که مؤلفه‌های کلی تدریس و یادگیری را در بردارد (۵). برخی دیگر بر این باورند که منظور از کیفیت بخشی تدریس، بررسی میزان مؤثر بودن فعالیت‌های آموزشی است که شامل مهارت‌های تدریس، انگیزش، شخصیت رفتار در کلاس و توانایی علمی استاد می‌شود (۶). در آموزش عالی اعضای هیئت علمی بزرگترین نقش را در بهبود کیفیت آموزش ایفا می‌کنند و بدیهی است که دانش تخصصی استادان هنگامی می‌تواند کارایی خوبی داشته باشد که با سبک‌ها و باید و نبایدهای مورد بهره‌برداری مخاطبان قرار گیرد (۷).

منظور از بعد کیفی آموزش، در واقع بررسی میزان مؤثر بودن فعالیت‌های تدریس است که شامل مهارت‌های تدریس، انگیزش، شخصیت، رفتار در کلاس و توانایی علمی استاد می‌شود (۸). در واقع با توجه به اینکه استاد در محوریت چرخه‌ی فعالیت‌های یاددهی- یادگیری قرار می‌گیرد تا بتواند نیروهای کارآمد از نظر دانش، نگرش، مهارت و مسئولیت‌های اجتماعی لازم از قبیل مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، وجدان کاری، شخصیت و منش حرفه‌ای را تربیت نماید، باید خود دارای معیارهایی باشد تا بتواند انتظارات سیستمی (دانشگاه) و فراسیستمی (جامعه) را تأمین کند (۹). از این رو می‌توان گفت، از جمله عواملی که می‌تواند با کیفیت تدریس اساتید در ارتباط باشد، ویژگی‌های شخصیتی آن‌ها در فرایند یاددهی- یادگیری کلاس درس و حتی خارج از آن می‌باشد. اساتید باید از ویژگی‌های شخصیتی مطلوب برخوردار باشند. شخصیت استاد از عوامل بسیار مهم و مؤثر در فرایند آموزشی محسوب می‌شود. چنان که در فرایند تدریس تنها تجارب و دیدگاه‌های علمی اساتید نیست که مؤثر واقع می‌شود، بلکه کل شخصیت اوست که در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر و تحول تأثیر می‌گذارد (۱۰).

دیدگاه روانشناسان نسبت به شخصیت با توجه به تعریفی که از آن ارائه می‌دهند متفاوت است؛ اما صرف نظر از دیدگاه‌های متفاوت روانشناسان نسبت به شخصیت، توجه به شخصیت و درک صحیح از آن منجر به موفقیت در زندگی اجتماعی و توانایی بهره‌وری از حداکثر قابلیت‌های افراد می‌شود. ترقی جامعه مستلزم شناخت شخصیت افراد، با توجه به تفاوت‌های موجود در شخصیت و تأثیر آن بر عملکرد آن‌هاست (۱۱). شخصیت هر فرد الگوهای معنی از رفتار و شیوه‌های تفکر وی است که نحوه سازگاری شخص با محیط را تعیین می‌کند (۱۲). شخصیت از عناصر درونی (افکار، ارزش‌ها و خصیصه‌های وراثتی) و عناصر بیرونی (رفتارهای قابل مشاهده) متأثر است (۱۳).

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که بین ویژگی‌های شخصیتی با متغیرهای مرتبط با شغل ارتباط وجود دارد و ارزش شخصیت به عنوان یکی از پیش‌بینی کننده‌های عملکرد شغلی پذیرفته شده است؛ زیرا شخصیت فرد، انگیزش و نگرش فرد را نسبت به یک شغل و شیوه‌ای که فرد به اقتضائات شغلی پاسخ می‌دهد مشخص می‌کند (۱۴). بسیاری از صاحب نظران بر این عقیده‌اند که صفات عمومی مختلف از قبیل هوش یا تحصیلات عالیه در همه‌ی مشاغل به موفقیت حرفه‌ای کمک می‌کند؛ در نتیجه در اغلب موارد مجموعه‌ی عوامل واحدی را برای انتخاب افراد در مشاغل مختلف به کار می‌گیرند، بی‌آنکه به ویژگی‌های شخصیتی و روانی توجه لازم داشته باشند. گاهی مشاهده می‌گردد علی‌رغم اینکه از لحاظ تناسب تخصص حرفه‌ای افراد با تحصیلات یا محیط و وسایل کار آن‌ها اشکالی وجود ندارد، اما حصول کار آن‌ها رضایت بخش نیست. این نارضایتی می‌توان به دلیل عدم توجه به عوامل روانی و شخصیتی افراد باشد (۱۵). در این میان سازمان بین‌المللی کار (International Labor Organization)، تدریس را به عنوان یک شغل و حرفه معرفی می‌کند و بسیاری از پژوهش‌ها معلمان و استادان را به عنوان اشخاص حرفه‌ای تلقی کرده و تأکید می‌کنند که تدریس یک

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.29252/mcs.5.4.273]

فعالیت حرفه‌ای است (۱۶-۱۸).

از مؤلفه‌های اساسی شخصیت استاد می‌توان به یگانگی میان کردار و رفتار و طرز برخورد وی با دانشجو اشاره کرد. احترام گذاشتن به نظرات دانشجو، حلم و فروتنی، تواضع و دلسوزی و انطباق گفتار با رفتار از عواملی هستند که می‌تواند پایه‌گذار محبوبیت استاد در نظر دانشجو باشد. در حقیقت، تدریس مطلوب و تربیت اثربخش موقعی انجام می‌گیرد که دانشجو مجذوب استاد خود شده باشد. این جذب و دلبستگی به طور تنگاتنگی با ابعاد شخصیت استاد ارتباط و همبستگی دارد (۱۰).

پژوهش‌های مختلف رابطه بین شخصیت و تدریس را مورد بررسی قرار داده‌اند و همبستگی بین آن‌ها را تأیید کرده‌اند. در مطالعه‌ای ویژگی‌های شخصیتی معلمان مقطع متوسطه و ارتباط آن با ارزشیابی دانش‌آموزان از تدریس آن‌ها بررسی شد. جنبه‌های متفاوتی از این پنج بعد شخصیتی معلمان به دست آمد که برای دانش‌آموزان در ارزیابی معلمان مهم بود. یک جنبه از برون‌گرایی (جمع‌گرایی)، دو جنبه از گشودگی (گشودگی به ایده‌ها و ارزش‌ها)، یک جنبه از توافق و دو جنبه از با وجدان بودن (نظم و تلاش پیشرفت) به طور مثبت و معنی‌داری با ارزشیابی دانش‌آموزان از تدریس معلمان همبسته بودند (۱۹). یافته‌های یک پژوهش دیگر در زمینه ویژگی‌های شخصیتی استادان نشان داد که برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، توافق و با وجدان بودن در ارزیابی دانشجویان از مؤلفه‌های تدریس اساتید هستند، در حالی که روان‌رنجوری‌خویی چنین نبود (۲۰).

پاتریک (Patrick) اشاره می‌کند که یکی از منابع سوگیری که روی دقت ارزشیابی دانشجویان تأثیر می‌گذارد ویژگی‌های شخصیتی اساتید می‌باشد. به طوری که دیدگاه دانشجویان نسبت به تدریس اثربخش و با کیفیت استادان ممکن است بیشتر تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی اساتید باشد تا دیگر مشخصه‌های تدریس مانند میزان یادگیری و نمره گرفتن دانشجویان (۲۰). جاکوبسن (Jacobson) طی پژوهشی که در رابطه با خصوصیات استادان انجام داد، بیان داشت که درصد قابل توجهی از دانشجویان برای خصوصیات شخصیتی استادان بیشترین اهمیت را قائل بوده‌اند (۲۱). با نظر به آنچه گفته می‌شود می‌توان اذعان داشت که ویژگی‌های شخصیتی استادان ممکن است با ارزیابی کلی دانشجویان مرتبط باشد؛ اما این ارتباط بیشتر از آنکه تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی استاد باشد، تحت تأثیر آنچه او در تدریس انجام می‌دهد و سبک و هنرهایی است که او در جریان فرایند یاددهی- یادگیری و در ارتباط با دانشجویان انجام می‌دهد، می‌باشد. نتایج پژوهش‌ها نیز نشان داده است که دانشجویان از استادانی که متخصص، با اخلاق، صمیمی و برون‌گرا هستند با ارزیابی بالایی قدردانی می‌کنند. این‌ها همان ویژگی‌های هستند که زمینه‌ساز یک تدریس با کیفیت است و که باعث می‌شود یک استاد در کار خود موفق شود و بیشترین میزان یادگیری را برای دانشجویان خود فراهم سازد. با توجه به بررسی‌های که پژوهشگر انجام داد تا کنون پژوهشی که به بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس آن‌ها به طور عام و به طور خاص در دانشگاه علوم پزشکی ارتش انجام نشده است و با اطمینان بالا می‌توان گفت که این پژوهش اولین گام در این زمینه محسوب می‌شود؛ بنابراین با توجه به بررسی این مهم و بررسی رابطه‌ی متغیرهای ذکر شده، هدف از انجام این پژوهش بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس در میان استادانِ دانشگاه علوم پزشکی ارتش می‌باشد. با نظر به آنچه گفته شد و استناد به پیشینه موضوع فرضیه زیر قابل تدوین است:

بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس در میان استادانِ دانشگاه علوم پزشکی ارتش ارتباط وجود دارد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر، از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارتش بود که در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ مشغول به تحصیل بودند. حجم جامعه دانشجویان بر اساس آمار اخذ شده از مرکز فناوری اطلاعات آموزشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش در دانشکده‌های پزشکی، دندان‌پزشکی، پیراپزشکی و پرستاری ۹۴۷ نفر بودند. برای تعیین حجم نمونه با مراجعه به جدول کرجسی و مورگان ۱۷۵ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. معیارهای ورود دانشجویان به مطالعه شامل موارد ذیل بود: ۱- افراد انتخاب شده به شرکت در مطالعه رضایت داشته و علاقه مندی داشته باشند. ۲- دانشجویان حداقل دو

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.29252/mcs.5.4.273]

نیمسال تحصیلی را گذرانده باشند. ۳- دانشجویانی که حداقل ۴۰ واحد نظری گذرانده‌اند و از تدریس اساتید در کلاس درس بهره‌مند شده‌اند. معیارهای عدم ورود به مطالعه مواردی ذیل بود: ۱- دانشجویانی که عدم رضایت جهت ادامه همکاری خود را اعلام کردند، ۲- دانشجویان ورودی جدید که تجربه حضور در کلاس و تدریس اساتید را نداشته‌اند، ۳- دانشجویانی که فقط واحدهای عملی را گذرانده بودند.

ابزارهای گردآوری داده‌ها ۲ نوع پرسشنامه استاندارد اخلاق حرفه‌ای و کیفیت تدریس بود.: پرسشنامه اخلاق حرفه‌ای تدریس که توسط نجفی و همکاران ساخته شده است (۲۲) و حاوی ۶ مؤلفه کلی؛ ویژگی‌های شخصیتی (۱۹ گویه)، اشراف بر محتوا (۷ گویه)، تسلط بر شیوه‌های تدریس (۵ گویه)، شناخت ابعاد مختلف یادگیرنده (۵ گویه)، ارزشیابی استاندارد (۷ گویه) و رعایت قوانین آموزشی (۵ گویه) است. پیوستار پاسخ‌های آن در مقیاس لیکرت از خیلی کم (یک امتیاز) تا خیلی زیاد (۵ امتیاز) تنظیم شده است. پایایی پرسشنامه در این مطالعه‌ای با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۹۲ درصد گزارش شده است (۲۳). میزان پایایی این ابزار در پژوهش حاضر با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد. پرسشنامه کیفیت تدریس سراج (۲۰۰۲): این مقیاس به منظور ارزیابی کیفیت تدریس طراحی شده است که ۲۰ گویه دارد و در یک طیف ۴ درجه‌ای لیکرت (خیلی زیاد=۴ تا خیلی کم=۱) درجه بندی شده است. این پرسشنامه شامل ۴ مؤلفه طرح درس، اجرای تدریس، ارزشیابی تدریس و روابط بین فردی است (۴). روایی این پرسشنامه مورد تأیید متخصصان امر قرار گرفته است. پایایی پرسشنامه نیز در پژوهش باغانی و دهقانی نیشابوری با محاسبه آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۷ تعیین شد (۲۴). در این پژوهش، پایایی پرسشنامه با کمک ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳ به دست آمد. روش اجرای مطالعه به این صورت بود که پژوهشگر با اخذ مجوز و معرفی‌نامه از معاونت تحقیقات دانشگاه و هماهنگی با دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی ارتش و کسب اجازه، به محیط پژوهش مراجعه نمود و پس از بیان اهمیت و اهداف پژوهش برای دانشجویان، با توجه به حجم نمونه و رعایت معیارهای ورود و خروج، پرسشنامه را بین دانشجویان مورد مطالعه توزیع نمود و از دانشجویان درخواست شد تا پرسشنامه را به دقت تکمیل نمایند. با توجه به حضور مستمر پژوهشگر و همکاری شایسته دانشجویان نرخ پاسخ‌دهی ۱۰۰ درصد بود و تمام پرسش‌نامه‌ها جمع‌آوری شدند. جهت رعایت ملاحظات اخلاقی در این مطالعه، پس از موافقت دانشجویان، توضیحات لازم درباره محرمانه ماندن اطلاعات شخصی به آن‌ها داده شد و اطمینان شد که داده‌ها بدون نام و فقط برای استفاده در پژوهش جمع‌آوری می‌شوند. رعایت صداقت در ثبت اطلاعات و تجزیه و تحلیل داده‌ها، رعایت اخلاق در انتشار نتایج و رعایت مالکیت مادی و معنوی نتایج پژوهش و ارائه گزارش به نمونه‌ها در صورت تمایل و قدردانی از کلیه دانشجویان انجام گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی از میانگین و انحراف استاندارد و در سطح استنباطی از آزمون همبستگی پیرسون با سطح معنی‌داری کمتر از (۰/۰۵) استفاده شد و برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۹ استفاده شد.

یافته‌ها

از ۱۷۵ دانشجوی شرکت‌کننده در این مطالعه، ۶۱ نفر از دانشجویان در دانشکده پزشکی، ۲۲ نفر در دانشکده دندانپزشکی، ۴۳ نفر در دانشکده پیراپزشکی و ۴۹ نفر در دانشکده پرستاری دانشگاه علوم پزشکی ارتش، مشغول به تحصیل بودند. نتایج یافته‌های توصیفی، میانگین و انحراف معیار کیفیت تدریس و ویژگی‌های شخصیتی در جدول شماره ۱ آورده شده است.

بررسی فرضیه‌های مطالعه، نیازمند استفاده از آزمون‌های پارامتریک همبستگی و رگرسیون بود که دارای پیش فرض نرمال بودن توزیع پراکندگی نمرات و خطی بودن رابطه متغیر پیش بین و ملاک بودند.

با توجه به نتایج جدول شماره ۲ که در آن مقدار آماره Z و سطح معناداری مشخص می‌باشد، از آنجایی که مقدار آماره Z برای هیچ یک از متغیرهای کیفیت تدریس و ویژگی‌های شخصیتی

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
کیفیت تدریس	۸۸/۰۹	۵/۲۰
ویژگی‌های شخصیتی	۷۷/۴۳	۶/۴۶

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.29252/mcs.5.4.273]

جدول ۲- نتایج آزمون کولموگروف- اسمیرنوف

متغیر	آماره Z	سطح معناداری
کیفیت تدریس	۱/۲۰	۰/۱۱۰
ویژگی‌های شخصیتی	۱/۳۰	۰/۰۶۷

آن معنادار نمی‌باشد (P>۰/۰۵)، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع نمرات متغیرها نرمال است و پیش فرض نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها رعایت گردیده است و می‌توان از آزمون‌های پارامتریک برای بررسی فرضیه‌های پژوهش استفاده کرد. در ادامه نتایج حاصل از آزمون خطی بودن رابطه‌ی متغیرهای مستقل و وابسته گزارش شده است. با توجه به اینکه در آزمون بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی (متغیر مستقل) و کیفیت تدریس (متغیر مستقل) به طور معناداری (P=۰/۰۰۱) به دست آمد. لذا، می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیر مستقل و متغیر وابسته رابطه خطی وجود دارد.

برای بررسی فرضیه پژوهش مبنی بر ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس در میان استادانِ دانشگاه علوم پزشکی ارتش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد که نتیجه نشان داد رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (جدول ۳). همبستگی مثبت بین کیفیت تدریس و مؤلفه ویژگی‌های شخصیتی نشان داد، هرچه میزان مؤلفه ویژگی‌های شخصیتی در استادان بالاتر باشد، به احتمال بیشتری کیفیت تدریس آن‌ها بالاتر خواهد بود. همچنین مقدار ضریب تعیین در جدول شماره ۳ همان‌طور که نشان داده شده است ۰/۱۵۱ است که بر اساس این مقدار، کیفیت تدریس توسط مؤلفه ویژگی‌های شخصیتی قابل تبیین می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس در میان استادانِ دانشگاه علوم پزشکی ارتش انجام شد. نتایج نشان داد که بین مؤلفه ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. مقدار این رابطه بر اساس ضریب همبستگی پیرسون ۰/۳۸۹ درصد بود، که در سطح معناداری P<۰/۰۱ معنادار می‌باشد. در واقع همبستگی مثبت بین کیفیت تدریس و مؤلفه ویژگی‌های شخصیتی (از متغیر اخلاق حرفه‌ای) نشان داد که هر چه میزان شخصیتی در استادان دانشگاه علوم پزشکی ارتش بیشتر باشد، احتمال اینکه کیفیت تدریس استادان بالاتر و بهتر باشد، بیشتر خواهد بود؛ بنابراین این فرضیه که بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس در میان استادان دانشگاه علوم پزشکی ارتش رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، تائید شد. برخی پژوهش‌ها نیز رابطه‌ی بین اخلاق حرفه‌ای و ویژگی‌های شخصیتی در بین استادان و مدرسین را تأیید کرده‌اند که همسو با یافته‌های این پژوهش می‌باشد (۲۵، ۲۶). همچنین با نتایج پژوهش فرمهینی فراهانی و همکاران (۲۲)، سبحانی‌نژاد و همکاران (۲۷)، سبحانی‌نژاد و همکاران (۲۳) که در ارزیابی ابعاد اخلاق حرفه‌ای تدریس استادان، ویژگی‌های شخصیتی را بالاتر از حد متوسط ارزیابی کردند، همسو می‌باشد.

برخی پژوهش‌ها بر اهمیت ویژگی‌های شخصیتی استادان در کیفیت تدریس آن‌ها تأکید کرده‌اند (۸، ۲۳). نجفی و همکاران در نتایج پژوهش‌های خود اذعان نمودند که از نظر دانشجویان اعتماد به نفس، شخصیت و متانت، خوش اخلاقی، نظم از اهمیت بالایی برخوردار است. او معتقد است که در امر تدریس نه تنها آموزش استاد، بلکه شخصیت و منش و رفتار او در کلاس می‌تواند در افزایش شور و شوق و انگیزه دانشجو برای یادگیری و در نهایت ارتقاء آموزش بسیار مؤثر باشد. اساتید سرزنده و با شور و شوق و پرانگیزه می‌توانند بیشترین یادگیری را در دانشجویان ایجاد نمایند (۲۲)؛ به عبارت دیگر می‌توان اذعان داشت که کیفیت تدریس اعضای هیئت علمی از ویژگی‌های فردی تأثیر می‌پذیرد. بدین معنا که رابطه مثبت و معناداری بین ویژگی‌های فردی اساتید و کیفیت تدریس آن‌ها مشاهده می‌شود (۲۸). این بدین معناست

جدول ۳- همبستگی بین مؤلفه ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس

متغیر	کیفیت تدریس		
	ضریب همبستگی (r)	ضریب تعیین (r^2)	سطح معناداری
ویژگی‌های شخصیتی	۰/۳۸۹	۰/۱۵۱	۰/۰۰۱

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.29252/mcs.5.4.273]

که شخصیت استاد تأثیر بسزایی در ارزشیابی دانشجویان از کلاس درس و تدریس استاد دارند (۲۹).

مرور پژوهش‌های گوناگون در زمینه‌ی ویژگی‌های شخصیتی و موفقیت شغلی نشان داده است ویژگی‌های شخصیتی با عملکرد شغلی همبستگی دارد و در شرایطی این همبستگی قوی است که یک عامل شخصیتی، با محتوای شغل فرد، مرتبط باشد (۳۰). در بررسی عوامل شخصیتی در موفقیت‌های شغلی، نتایج نشان می‌دهد که روان‌رنجور خویی، برون‌گرایی و مسئولیت‌پذیری بیشترین ارتباط را با موفقیت شغلی دارد (۳۱)؛ بنابراین می‌توان گفت که در بسیاری موارد، دلیل شکست افراد در انجام دادن اثربخش وظایف شغلی خود در سازمان، کمبود هوش یا فقدان مهارت‌های فنی آنان نیست، بلکه همسو نبودن ویژگی‌های شخصیت آنان با شغلی است که به عهده دارند. به همین دلیل لازم است به این زمینه خاص از روانشناسی شخصیت در کار تدریس استادان توجه داشته و نتیجه‌ی مطالعات مرتبط با شخصیت را در کار مد نظر قرار دارد.

در زمینه تدریس استادان در دانشگاه می‌توان گفت که ویژگی‌های شخصیتی یک استاد شاید با ارزیابی کلی دانشجویان مرتبط است؛ اما این ارتباط بیش‌تر از آنکه تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی مربی باشد، تحت تأثیر آنچه او در تدریس انجام می‌دهد، قرار دارد (۳۲). در واقع هدف غایی دانشجویان از حضور در کلاس درس، نه صرفاً گذراندن نمره قبولی از آن، بلکه یادگیری و کاربست تمام دانسته‌ها در زندگی واقعی خود است، به گونه‌ای که این اقدام و عمل به صورت خود جوش و با رضایت درونی انجام می‌شود (۳۳). در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت خصوصیات یک استاد است که می‌تواند موجب تسهیل فرایند آموزش شده و حتی نقص کتب درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران کند. یا برعکس، بهترین موقعیت و موضوع تدریس را با عدم توانایی در ایجاد ارتباطی مطلوب به محیط غیرفعال و غیرجذاب تبدیل نماید. از طرفی ویژگی فردی استاد از مواردی است که گاهی توانایی‌های علمی استاد را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ زیرا آموزش بیش از هر چیز به شخصیت و خصائص و توانمندی‌های آموزش دهنده (مدرس) بستگی دارد و همه عوامل آموزشی تحت تأثیر آن می‌باشد (۳۳). یکی از منابع سوگیری که روی دقت ارزشیابی دانشجویان تأثیر می‌گذارد، ویژگی‌های شخصیتی اساتید می‌باشد. به طوری که دیدگاه دانشجویان نسبت به تدریس اثربخش اساتید ممکن است بیش‌تر تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی اساتید باشد تا دیگر مشخصه‌های تدریس (مانند میزان یادگیری دانشجویان) (۲۰). برای مثال اساتیدی که از دید دانشجویان گرم، مهربان، جالب، علاقه‌مند یا سرگرم‌کننده باشند ممکن است صرف نظر از سطح دانش در موضوع یا ماده درسی که تدریس می‌کنند، نمرات بالاتری در ارزشیابی دانشجویان دریافت کنند. سبک میان‌فردی گرم، جذابیت شخصی، اطمینان به خود و حرفه‌ای بودن در تدریس به عنوان کیفیت‌های مهم مدرس ایده‌آل مشخص شده است (۸). با این حال نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که میزان رضایت دانشجویان از ویژگی‌های علمی-تخصصی و ویژگی‌های حرفه‌ای-مدرسی و فردی-شخصیتی کمتر از سطح متوسط است (۱۰).

بنابراین با توجه به یافته‌های این پژوهش که ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و کیفیت تدریس استادان (از دیدگاه دانشجویان) را تأیید کرد، توجه اساتید به ابعاد شخصیتی خود می‌تواند «بود» یا «نبود» اثربخشی کیفیت تدریس را تضمین کند؛ به عبارت دیگر، در فرایند تدریس فقط تجارب علمی و دیدگاه‌های علمی استاد نیست که مؤثر واقع می‌شود، بلکه تدریس اقتضائات خاص خود را دارد و شخصیت استاد در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر و تحول فراگیران بسیار مؤثر خواهد بود. لذا، جهت اثربخش و با کیفیت بودن تدریس در دانشگاه، استادان باید ضمن توجه به ویژگی‌های روانی و نیازهای مختلف دانشجویان، در زمان تدریس در کلاس درس و حتی در خارج از کلاس درس به رفتارها و ویژگی‌های شخصیتی خود در برخورد با دانشجویان توجه داشته باشد تا یکی از هدف‌های اصلی دانشگاه که همان یادگیری اثربخش است محقق یابد.

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر، این بود که داده‌های این پژوهش از جامعه هدف، یعنی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمع‌آوری شده است، بنابراین در تعمیم نتایج این پژوهش به سایر دانشگاه‌های وابسته به وزارت بهداشت و وزارت علوم باید محتاط بود.

با نظر به یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌شود کارگاه‌های آموزشی اساتید در دانشگاه علوم پزشکی ارتش برگزار شود تا

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.29252/mcs.5.4.273]

آن‌ها را نسبت به ویژگی‌های شخصیتی آشنا ساخته و بتوانند بر اساس ویژگی‌های شخصیتی خود در جهت افزایش کیفیت تدریس خود تلاش کنند. همچنین با توجه به وجود ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی و رهبری اساتید با اثربخشی کیفیت تدریس آن‌ها، لذا این منابع می‌توانند از اولویت‌های کمیته جذب دانشگاه برای جذب هیئت علمی در دانشگاه علوم پزشکی ارتش باشد. اغماض در این زمینه احتمالاً موجب افت کیفیت آموزشی دانشگاه خواهد شد.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل از اجرای طرح پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش با شماره مصوب ۹۹۶۸۲۵ می‌باشد. نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌داند که از کارکنان دانشگاه، اساتید دانشکده‌ها و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارتش که در انجام این مطالعه، پژوهشگران را یاری نمودند کمال تشکر و قدردانی را داشته باشند.

تضاد منافع

بدین وسیله نویسندگان تصریح می‌نمایند که هیچگونه تضاد منافعی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

References

1- Gholami K, Asadi M. Professional experience of professors in relation to the phenomenon of effective teaching in higher education. J Theory Practice Curriculum. 2014;1: 25-6. DOI: 10.1108/QAE-06-2014-0028
2- Zinabadi H, Abas Zadegan B. Citizenship Behavior in Teaching: Reflection on the Role of Professor›s Professional Ethics.. J Hig Edu Curri Stu. 2016;6: 27-46.
3- Teeroovengadum V, Kamalanabhan T, Seebaluck A. Measuring service quality in higher education: Development of a hierarchical model (HESQUAL). Qual Assur Educ. 2016;24: 244-58.
4- Shabani Varaki B, Hossein Gholizadeh R. Examining the quality of teaching at the University of Science. J Res and Planning in Higher Edu. 2007;12: 1-22.
5- Marsh H, Muthén B, Asparouhov T, Lüdtke O, Robitzsch A, Morin A, et al. Exploratory structural equation modeling, integrating CFA and EFA: Application to students› evaluations of university teaching. Structur Equat Model Multidisciplin J. 2009;16: 439-76. DOI: 10.1080/10705510903008220
6- Pakmehr H, Jafari Sani H, Saeedy Rezvani M, Kareshki H. The Role of Teaching Teachers and Its Components in Developing Critical Thinking of Students: Opportunities and Challenges of the Curriculum in Higher Education. J Edu Psy Stud. 2013;9: 17-39.
7- Biggs J. Teaching for quality learning at university: What the student does: McGraw-Hill Education (UK) ; 2011.
8- Yar Mohammadzadeh P, Feyzi A, Mohammadian K, Agh Atabai A. The Relationship between Personality Characteristics and Classroom Leadership Style with the Quality of Teachers of the University by Self-Assessment: Providing a Structural Model. J Edu Eval. 2018;10: 29-51.
9- Cheraghi M, Ghiasvand S, Esmaeili M. Characteristics of Sample Professor: A Qualitative Study. J Urmia Nur Midw Facu. 2014;12: 86-94.
10- Liaghatdar M, Shanazari J, Moslemi M. Investigating the Scientific, Professional and Personality Characteristics of the Teachers of Salavi Teaching Courses from the Viewpoints of Kerman Students. J Isl Rev. 2009;7: 57-84.
11- Hosseinian S, Azimipour P, Karami A, Yazdi S, Keshavarz Gerami G. Investigating the Psychometric Properties of Nine Personality Types (Ingrams). J Occup Organization Consul. 2013;4: 125-44.
12- Kacker R, Maringanti H. Personality analysis through handwriting. GSTF J Comput. 2012;2: 94-7. DOI: 10.5176_2010-2283_2.1.134
13- McShane S, Von GLinow M. Organizational Behavior: Emerging Realities for The Workplace Revolution. McGraw HillCompanies. Inc; 2003.
14- Hazrati E, Zabihi R, Mehdizadeh A. The relationship between emotional intelligence and personality features with job satisfaction status of male junior high school teachers in Islamshahr city. J Educ Manage Studi. 2013;3: 205-14.
15- Hejazi Y, Iravani M. The relationship between personality traits and job performance. J Psychol Educ Sci. 2002;2: 171-89.
16- Davis M. Ethics and the University: Routledge; 2002.
17- Friedman H, Fogel J, Friedman L. Student perceptions of the ethics of professors. EJBO Electronic J Business Ethic Organiz Studi. 2005;10: 10-5.
18- Campbell E. The ethics of teaching as a moral profession. Curriculum Inquiry. 2008;38: 357-85. DOI: 10.1111/j.1467-873X.2008.00414.x
19- Cutchin G. Relationships between the big five personality factors and performance criteria for in-service high-school teachers: ProQuest Information & Learning; 1999.
20- Patrick C. Student evaluations of teaching: effects of the Big Five personality traits, grades and the validity hypothesis. Assess Evaluat Higher Educ. 2011;36: 239-49. DOI: 10.1080/02602930903308258

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.29252/mcs.5.4.273]

21- Jacobson MD. Effective and ineffective behavior of teachers of nursing as determined by their students. Nurs Res. 1966;15: 218-24. PMID: 5178187

22- Najafi H, Maleki H, Farmahini Farhani M, Jafari Harandi R. Evaluation of Professional Ethics Dimensions of faculty members› teaching from the viewpoint of students at Shahed University School of Medicine. J Med Edu Dev. 2017;9: 93-102.

23- Sobhani Nezhad M, Baghai M, Najafi H. Survey rate on the Application of Professional Ethics in Teaching among Faculty Members of Imam Khomeini Marine Science University of Noshahr. J Mar Sci Educ. 2018;4: 1-16.

24- Baghani M, Dehghan Neyshaboori M. Impact of teachers' anxiety on teaching quality. Bimonth Educ Strategie Med Sci. 2012;5: 9-13.

25- Qasemi L, Behroozi M. Survey of Personality Traits (Based on Big Five) In Professional Ethics›s Growth In Medical Sciences University of Bushehr. Iran›s Aspect. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2015;190: 334-8. DOI: 10.1016/j.sbspro.2015.05.007

26- Blanuša Trošelj D, Ivković Ž. Building the profession: professional ethics and preschool teacher's education. J Pedagogic Theory Pract. 2016;65: 403-20.

27- Sobhani Nezzhad M, Najafi H, Jafari Haradi R, Farmahini Farahani M. Components of Professional Ethics Teaching from the Viewpoints of Students of Qom University of Medical Sciences. J Edu Strategie Med Sci. 2015;7: 399-403.

28- Bianchini S, Lissoni F, Pezzoni M. Instructor characteristics and students' evaluation of teaching effectiveness: evidence from an Italian engineering school. Europ J Engineer Educ. 2013;38: 38-57. DOI: 10.1080/03043797.2012.742868

29- Mori S, Tanabe Y. Effects of perceived teacher personality on student class evaluations. Kinki Univ Center Liberal Art Foreign Language Educat J. 2012;3: 163-81. DOI: 10.5539/ijel.v3n3p53

30- Tett R, Jackson D, Rothstein M. Personality measures as predictors of job performance: A meta-analytic review. Personnel Psychology. 1991;44: 703-42. DOI: 10.1111/j.1744-6570.1991.tb00696.x

31- Judge T, Higgins C, Thoresen C, Barrick M. The big five personality traits, general mental ability, and career success across the life span. Personnel Psychology. 1999;52: 621-52.

32- Murray H, Rushton JP, Paunonen S. Teacher personality traits and student instructional ratings in six types of university courses. J Educ Psychol. 1990;82: 250.

33- Moradi Adoliskani M, Saeedy Rezvani M, Karami M, Amin Khandagi M. Identifying Standards and Components of Professional Ethics Teachers of Islamic Education. J Culture Islamic Univ. 2017;6: 473-94.

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.29252/mcs.5.4.273]

The Relationship between Personality Traits and Teaching quality among the Faculty Members of AJA University of Medical Sciences from Students' Viewpoint

Moradi Doliskani. M[1], *Mohammadi Mehr. M[2]

Abstract

Introduction: Personality traits of university lecturers play an effective role in the reduction of academic achievement and enhancement of learning efficiency. Moreover, personality traits of university lecturers can be used to predict changes in their teaching styles.

Objectives: The present study aimed to investigate the relationship between personality traits and quality of teaching among the faculty members of the AJA University of medical sciences.

Material and Methods: The present study is practical in terms of objectives and a correlational descriptive study in terms of methodology. The statistical population includes all the students of the AJA University of Medical Sciences during the academic year of 2017-2018 (a total of 974 students). Using Krejcie and Morgan's sample size determination table, a total of 175 samples were selected through stratified sampling. The teaching professional ethics questionnaire designed by Najafi et al. (2011) and Teaching Quality Scale by Seraj (2000) were used as data collection tools. Data analysis was performed using Pearson's correlation test using SPSS 19.

Results: The results showed that there is a positive and significant relationship between personality traits and teaching quality of university lecturers ($P < 0.01$). That is, the higher level of personality traits among university lecturers leads to higher quality of their teaching. The correlation between these two variables is equal to 0.398 which is considered significant ($P < 0.01$).

Discussion & Conclusion: Considering the positive and significant relationship between «personality traits» and «professional ethics» variables, paying attention to the personality traits of faculty can be one of the main indicators and strategies for improving the quality of teaching quality in AJA medical university.

Keywords: Personality, Teaching, Quality.

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.29252/mcs.5.4.273]

Moradi Doliskani M, Mohammadi Mehr M. The Relationship between Personality Traits and Teaching quality among the Faculty Members of AJA University of Medical Sciences from Students' Viewpoint. Military Caring Sciences. 2019; 5 (4). 273-281.
Submission: 8/1/2019 Accepted: 26/2/2019 Published: 20/4/2019

1- Ph.D. in Student of Curriculum Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Isfahan University, Researcher, in AJA university of Medical Sceinces, Isfahan, Iran.

2- (*Corresponding Author) Ph.D. in Curriculum Studies, Associate Professor, Faculty of Paramedicine, AJA university of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email: M.Mohammadimehr@ajaums.ac.ir